

В хуртовину

Степан Васильченко

Молоденький чортик, що його випустили святами пожирувати, з радощів брякнувся прямо в кучугуру снігу, зарився в його головою, а ногами став таке виробляти, що зразу знялася курява, за якою не видно стало світу; потім схопився й став гасати по полю. Перескакуючи через бескеття [18] й спотикаючись по снігу, він то з вереском летів по полю наввипередки з вітром, то, розставивши лапки, нісся йому назустріч, і коли старий дідуга-вітер хапав його в обійми, підіймав угору мало не до хмар і, надувши свою полотняну сорочку, одним духом мчав його десятки гонів понад степом, чортик в'юном вертівся в його руках, верещав і заходився від реготу.

Взявшись у боки руками й стиха посвистуючи, він навшпиньках подався до шляху, де їхали сани, догнав їх і вчепився на задок.

У санях сиділи дві закутані, запорошені снігом постаті.

Чортик боком схилив до їх ухо й слухає.

Македонський старшина Василь Миронович, схилившись над головою писаря Антона Агафоновича, казав йому щось на ухо, намагаючись пересилити хугу.

Василь Миронович, чоловік смирний і побожний, під чаркою дуже любив говорити за що-небудь божественне, і давненько вже намагався втягнути в таку розмову писаря, аж той або пускав з язика чорта, або зовсім мовчав.

— Хіба ж не так я кажу? — питався у його старшина.

Той тільки щось собі замурчав.

Втерявши надію як-небудь розворушити сусіда, старшина зітхнув, покивав головою й став виймати люльку. Дістав коробочку із сірниками і, щільно затуляючись долонями, став закурювати.

Щось дмухнуло під самим носом у старшини — сірник погас... другий, третій...

Писар заворушився, кашлянув і хрипким голосом промовив:

— Н-не закурите.

— Закурю, Антоне Агафоновичу, закурю! — веселенько одповів старшина, радіючи, що писар заговорив-таки.

— Ні, не закурите... Бачте, вже чотири сірники стратили... о, п'ять, шість, сім...— лічив писар.

— Що за чудасія! — здивувався старшина: сірники гасилися один за одним, навіть не розгорівшись.

Затулився, як можна найщільніше, тернув — знов погас.

— Гм!.. Так ніби який дідько навмисне гасить,— аж назад озирнувся. Одхилився в другий бік, витер...

— Десять! — промовив писар.— Я ж казав, що не закурите... одинадцять... дванадцять...

— Антоне Агафоновичу! — лагідненько промовив старшина.— Це через те, що ви

лічите: ось не лічіть — зразу закурю.

Та писар вже пролунав і йому забажалося пожартувати. Старшина помалу розгарячився, й сірники гасились і летіли в сніг один за одним, насилу писар успівав лічити.

— Та ось годі-бо!.. Я ж бо вас прошу! — промовив старшина, почувавши, що розбирало його зло.

Писар, закутуючись у кожух, поволі лічив:

— Двадцять три, двадцять чотири, двадцять п'ять...

Старшина вийняв з рота люльку, зі зла, боком глянув на писаря; потім плюнув і знов узяв люльку в зуби.

— Якби знаття, що в неділю буде година, то в суботу звечора виїхати б на села податки виправляти,— діловито став, говорити він.

— Ум...— мурчить писар.

— А то як не зберем до першого,— помалу розвозить старшина, тим часом крадькома виймаючи сірник з коробки,— то знову поштрафують, як було минулого року.— Тут він стиха черкнув сірник.

— Ех-хе-хе! — позіхнув писар.— Двадцять вісім!

— Антоне Агафоновичу! — Писар мовчав.

Помацавши в коробці, старшина знайшов там тільки одного сірника. Сплюнувши набік, він хутчій погнав коняку.

— Всі сірники витратив і не закурив через вас! — промовив він сердито і глянув на писаря.

Той схилив голову й дрімав. Старшина помалу став здержувати коняку. Схилившись низенько до писаря, він забачив у темряві його ніс, брови, лоб... Очі заплющені — спить, навіть носом сопе... Тихенько потяг за віжки — коняка стала.

Хутенько закривсь лапами кобеняка й запалив останній сірник... горить. Старшина поспішає запалити люльку і так тягне, що в чубуці починає шкварчати, немов на сковороді сало.

— Двадцять дев'ять! — крикнув над самим його ухом писар. Василь Миронович закашлявся, й сірник погас. Здавив чубук зубами, потяг зо всієї сили — не тягнеться... Важко зітхнув, став ховати люльку в кишеню. Аж зразу, тільки довів люльку до кишені, за серце вхопив такий жаль, що аж защеміло. Глянув знов на писаря: той губи витягнув, підняв брови, дрімає, немов нічого й не було. Ух, і противна ж пика!

Од злості в старшини аж руки затряслися. Помалу розмахавши за кінець люльку, немовби заміряючись забивати цвяшок у стіну, Василь Миронович виважився й цокнув головкою люльки писаря по лобі.

— Трид... ой! — кинувсь той, почувавши, як щось зашпигало в носі й перед очима розсипалися золоті іскри.

— Ото, щоб було тридцять, кругло! — чмихнувши носом, промовив старшина, ховаючи люльку в кишеню. Та писар щось заворушився, засіп, виказуючи, що він має охоту лічити й далі. Випроставши руки, він сунув кулаком у щелепи старшину.

- Тридцять один! — промовив він.
- Тридцять два! — ляснув його навідля старшина.
- Тридцять три! — піднявшись з місця, по зашийкам гепнув його писар.
- Тпру! — старшина зняв рукавиці.
- Тридцять чотири! — Обоє, і писар, і старшина, вивалилися з саней у сніг.

Конячина спинилась.

Зчепившись у одну щільну купу, старшина і писар ворушились у снігу, сопли, кректали, вивертався зісподу то один, то другий. Раз по раз було чути, як щось гупало, немов у подушку, і промовляло:

- Тридцять вісім!
- Тридцять дев'ять!..

...Коли діло добиралося до півсотні, чортик перекрутився скільки разів у снігу, зареготався, пішов дрібушки в степ... та як завихрить, та як закурить, завищить... та колесом, та жеребом!.. Та й пішов, пішов, пішов...

[18] — Бескеття — круті урвища, провалля.